

Usztics Anna: interjú Rostás Farkas Györggyel:

A magyar történelemben meg kell nézni a krónikákat: a cigány nép soha nem szervezett fegyveres felkelést a haza ellen- mondta Rostás-Farkas György költő a Demokratának, akivel a cigány-magyar együttélésről, a hagyományokról, és a lehetséges kiutakról beszélgettünk.

Sok helyen sokszor elhangzott, hogy a rendszerváltás vesztesei a cigányok voltak. Ön is így látja?

Nem tudom, hogy volt-e egyáltalán rendszerváltás. Ha volt is, csupán egy-két ember számára nyílt ki a Nyugat kapuja. Talán elcsépett dolog azt mondani, hogy a cigányok vesztesei lettek ennek a folyamatnak, de így van. Ugyanakkor a 90-es évek elején nem gondoltuk, hogy az Európai Unió vesztesei is mi leszünk, a magyarsággal együtt. Ilyen mélyen még soha nem voltunk. Kinek jó ez, nem értem. Magyarország kétharmad része mélyszegénységben él. Nemsoká nem három millió koldus lesz itt, hanem hét. A rendszerváltás után nem történt meg a várva-várt csoda, sok embernek nincs munkája.

A kilencvenes évek elején megalakult az Országos Cigány Önkormányzat, számos fóruma lett a cigány kisebbségnek, sőt, nemrégiben kisebbségi ombudsmant is választottak. Véleménye szerint miért nem oldódtak meg az intézményes keretek ellenére sem a cigányság problémái?

Ezért én is felelős vagyok. Én is ott voltam annál a bölcsőnél, amikor megálmodtuk az önkormányzatiságot Magyarországon, és az Országos Cigány Önkormányzat megszületett. Később lett kisebbségi törvény is. Az, hogy ezek az intézmények elérték-e a hozzájuk fűzött reményeket, illetve, hogy az intézmények élén a vezetők hitelesek és felkészültek-e, nem vagyok hivatott eldönteni. Azt tudom, hogy valami műszer meghibásodott, és nem működik jól.

A mindenkori kormány az OCÖ-ben tisztséget viselő embereket tekinti formálisan párbeszédre alkalmasnak. De ez nem jelenti azt, hogy ők a legelhivatottabbak arra, hogy képviseljenek minket. Nekünk kellene megválasztanunk azokat, akiket mi tartunk a legalkalmasabbakat. Felkészült emberekre van szükség. De akinek nincs köze már a cigánytelephez, mert elfelejtette, honnan jött, felgyújtotta maga mögött az utat, elvágta a köldökszínőrt, vajon képes az érdekképviseltre?

Olyan nagy elődök voltak itt mint, Lakatos Menyhért, Orsós Jakab és sorolhatnám tovább. Az ő utódaiknak méltóaknak kellene, lenniük - arra a küldetésre, amelyet elődeik megálmodtak. Ők mindig azt szerették volna, hogy egység legyen. Lakatos Menyhért ezért hozta létre 1986-ban a magyarországi cigányok kulturális szövetségét.

Az önkormányzati képviselet mellett viszont ma is megjelennek a vajdák. A mai közállapotokat ismerte, Ön szerint melyiknek lehet nagyobb súlya cigányság körében?

A vajdaság intézményét is én szorgalmaztam, tehát én is felelős vagyok a hibákért. De én legalább vállalom. Valamikor, több száz éven keresztül a vajda-rendszer jól működött Magyarországon, ők voltak a cigány kultúra hordozói. Ha tetszik, ha nem, akkor is így van. De ma kik a cigány kultúra hordozói? Ez itt a nagy kérdés. Ezt kéne tudni. Kinek az érdeke a cigányságot helyzetbe hozni? Kinek az érdeke, hogy a cigányokból kiművelt emberfők legyenek? Kinek kell felkészült cigány, ha a nem cigánynak sincs munkája négy diplomával. Mit ér az ember, ha cigány?

Mit ér a tudomány, művészet, a kultúra, ha cigány? Ezek nagyon súlyos, és fontos kérdések, amelyekre nem tudom a válaszokat én sem. Mi a vajdák bűne? Hogy szeretnék az ősi romani krist, az ősi cigány törvényt életben tartani? A vajdáknak volt tekintélye, becsülete, tartása, jelleme. A vajdák kötelessége lenne - megőrizni a cigány hagyományt és kultúrát, és tovább adni.

Otthon cigányul beszélni. Meggyőződése, ha Olaszliszkán lett volna egy vajda, akinek van tekintélye és szava, – aki nem járatta le a cigányokat, akkor nem lett volna lincselés, és a tanár úr még ma is élne a gyermekei között. Mert Olaszliszkán odamentek volna a cigányok a vajdához, és megkérdezték volna, hogy mit tegyenek. A vajda pedig megmondta volna, hogy nincs bűnözés, nem gyilkolunk. És akkor nincs tragédia.

Olaszliszkával indult el az a hullám, ami felkorbácsolta az indulatokat mindkét oldalon. Az eset kapcsán erősödtek fel azok a hangok, akik azt mondják, cigánybűnözés létezik.

Nincs cigánybűnözés. Cigány bűnelkövetők vannak. Ezt innen is üzenem mindenkinek. Aki mást mond, az egymás ellen akar minket hangolni. Meg kell találni a bűnösöket, akik közöttünk vannak, és a bűnösnek bűnhődnie kell. Minden esetről beszámolni részletesen.

De nem lehet felelőtlen kijelentéseket tenni. A kiskunlacházai polgármester tavaly, a kislány tragédiáját követően azt mondta, hogy cigányok követték el a gyilkosságot. A rendőrök ezután a problémás családokhoz mentek ki vizsgálgatni, szerették volna, ha ők a bűnösök. De nem ők voltak. Sokan tudni vélik már, hogy a szálak hova vezetnek, de nem lepődöm meg, ha titkosítani fogják a dokumentumokat 50 vagy 100 évre.

A közelmúlt esetei viszont, mint a Cozma-gyilkosság, vagy a siófoki erődemonstráció nem enyhítik a cigány-magyar együttélés problémáit.

Tudjuk már, hogy ki volt Cozma gyilkosa?

Gyanúsítottak vannak.

Erről van szó. Az igazi gyilkos nem biztos, hogy valaha is meglesz. Mindenki engem kérdez, hogy ki követte el a gyilkosságot. Nem tudom. De menjünk tovább. A Fenyőé megvan már? Prisztásé? Nagycséc? Nem is lesz. Hogy miért? Csak. Mert nagy a tét, milliárdok. Nekem viszont ezekhez semmi közöm, én költő vagyok. Valamikor Magyarország a béke szigete volt, - öröm volt idejönni.

Sokszor elhangzott, hogy a cigányságot -helyzetbe kell hozni, tanulniuk kell, hogy elinduljon a változás folyamata. Az oktatásban viszont lassan már két évtizede kérdés, hogy a cigányság számára a szegregált, vagy az integrált oktatás lehetne hatékonyabb. Önnek mi a véleménye erről?

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban mindig bajban vagyok. Szegregáció, integráció. Krisztusi fájdalom. Nem tudom, hogy ki fogja ezt a kérdést megoldani, pedig ez a kulcsa mindennek: a kiművelt emberfők. Mi egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalóak. Az utak, ha el is ágaztak, összeérnek. De én bízom abban, hogy hamarosan megoldás születik ebben a kérdésben.

Ezzel kapcsolatban viszont eszembe jut az asszimiláció kérdése. Én mindig azt mondom, hogy nekem nincs szükségem asszimilációra, csak integrációra. A nyelvi kultúránkat meg kell őrizni. A cigányoknál régen mindennek megvolt a maga szertartása a lefekvéstől az ébredésig, csak ma sokan felrúgták ezt a hagyományt, azt hiszik, hogy ennél ők már többre hivatottak. Az anyanyelvi oktatásnak van létjogosultsága. A cigányok nem lehetnek másodrangú állampolgárok Magyarországon, a hazájukban.

Mi lehetne a megoldás?

A negyedik osztálytól be lehetne vezetni a népismeret vagy kisebbség ismeret tantárgyakat. Azért vagyunk idegenek, mert nem ismernek bennünket. A cigány kultúrára nem kíváncsiak. Nemcsak a táncolni és hegedülni tudunk, hanem tudósok is vannak közöttünk. Írók, festőművészek. Mindenkinek ismernie kellene őket. Ha az iskolában oktatják Tolsztojt, Lakatos Menyhértet, Bari Károlyt, Orsós Jakabot miért nem? Annyi cigány értelmiségi van Magyarországon, akikre büszke lehet a magyar! Nemcsak Bihari János, Dankó Pista, meg Rigó Jancsi. Ha nem vigyázunk, úgy tűnhet el egy tízmilliós európai kisebbség a kultúrájával, népével együtt, mint annak idején az inkák, mert nincs, aki továbbvigye a – cigány kultúrát. Ezért mondom azt mindig és mindenhol, hogy szükség van cigánymúzeumra, kutató központra, nyelvi műhelyekre és létszamarányos képviselőre az országgyűlésben.

Amelyik népnek nincsen múzeuma, kulturális intézménye, nincs háza, nincs hazája. Magyarországon élnek most is olyan tehetséges diplomás, cigány fiatalok, akiket például a szakkollégiumban tanítok. Több nyelven beszélnek, cigányok és vállalják -kisebbségi származásukat. -Amíg ők át nem veszik a stafétabotot tőlünk, addig nekünk kell őrizni a múltat és a kultúránkat. A múlt nélkül nincs jelen, jelen nélkül nincs jövő. A múltra épül a ma. Ha én nem őrzöm öregapám meséit, nem tudom elmesélni az unokáimnak.

Gyakran fogalmaz úgy, hogy falak helyett hidakat kell építeni, mi kellene ahhoz, hogy a híd ne elválassza, hanem összekösse a cigányságot és a magyarságot?

Soha nem volt probléma az együttéléssel. A magyar történelemben meg kell nézni a krónikákat: a cigány nép soha nem szervezett fegyveres felkelést a haza ellen. Ment és segített. Ott voltunk a végváraknál a török időkben, a 1848-as szabadságharcban, és 1956-ban a Corvin közben és vidéken is. Ott voltunk, hogy megvédjük a hazát, mert ez a mi hazánk is. Amikor 1990-ben kitört a forradalom volt Erdélyben, engem kihívott Tőkés László. Marosvásárhelyen ott voltunk sokan, több ezren. Azt mondtuk, ne féljete magyarok, megjöttek a cigányok. Aztán próbáltak éket verni közénk. A bajban ismerjük meg egymást.

Magyarországon most nagyon nagy a baj, összeomlás előtt állunk, ilyen mélyen talán soha nem voltunk. Mindenki mindenki ellensége. A cigány fél a magyartól, a magyar fél a cigánytól. Nincs értelme. Meg kell fogunk egymás kezét, és meg kell tanulnunk együtt élni, és együtt kell megtalálnunk ehhez a közös utat. Mindig volt egy-két olyan ember, aki megmérettetett, és könnyűnek találtatott. Őket könnyű megvezetni, és a saját népe ellen hangolni.

Ez ma is így működik. Nagy elődeink voltak, erre az örökségre nem lehet mindenki méltatlan. Nehéz ez a teher. Az én őseim nem véletlenül választották ezt a hazát, ahogy a honfoglaló magyarok sem. Viták biztos voltak régen is, de együtt tudott élni a cigányság és a magyarság, elismerték egymás kultúráját, és elfogadták a különbözőségeket. Hiszem, hogy a szeretet visz előre, nem a harag és a gyűlölet.

(Az interjú a Magyar Demokrata 2009/10. számában jelent meg)